

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Esitysluonnoksen kokonaisuutta koskevat kysymykset

Yleiset huomiot automaattista päätöksentekoa koskevasta sääntelykokonaisuudesta

-

Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hallinnon lainalaisuuteen, hyvään hallintoon ja avoimuuteen sekä virkavastuuseen

Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy tytäryhtiöineen vastaa julkisena hallintotehtävänä tie-, raide- ja meriliikenteen liikenteenohjauksesta ja -hallinnasta sekä ilmaliikenteen lennonvarmistuksesta Suomessa. Liikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun tarjoajan tehtäviin ei kuulu luonnollisiin henkilöihin kohdistuvaa automaattista päätöksentekoa. Eri liikennemuotojen liikenteenohjauksessa hyödynnetään jossakin määrin automatisoituja prosesseja. Liikenteen automatisaatiokehityksen myötä mahdollisuudet ja paine hyödyntää automatisoituja ratkaisuja liikenteenohjauksessa kasvaa tulevaisuudessa.

Lakiehdotuksen perusteluissa on käsitelty viranomaisen tehtävien ohella julkiseen hallintotehtävään liittyvää automatisaatiota luonnollista henkilöä koskevassa päätöksenteossa tai muussa ratkaisutoiminnassa. Tällaiseen julkisen hallintotehtävän hoitamiseen tyypillisesti liittyy julkisen vallan käyttöä. Sen sijaan esityksessä vähemmälle on jäänyt mahdollisuus automatisaation hyödyntämiseen ns. tosiasiallisten hallintotoimien yhteydessä, mikä on yksi julkisen hallintotehtävän luokka. Fintrafficin näkemyksen mukaan lakiehdotuksessa ja/tai sen perusteluissa olisi hyvä selkeästi tuoda ilmi, sovelletaanko hallintolain 53 e §:ää sekä tiedonhallintalain 6a lukua myös tosiasiallisessa hallintotoiminnassa.

Lisäksi Fintraffic nostaa esiin sen, että julkinen hallintotehtävä voidaan antaa yksityiselle toimijalle itsenäisin toimivaltuuksien hoidettavaksi taikka vain viranomaista avustavana tehtävänä. Se, millaisella mandaatilla julkinen hallintotehtävä on annettu hoidettavaksi, ei aina käy yksiselitteisesti ilmi sääntelystä. Myös rikosoikeudellisen vastuun kohdentaminen saattaa jäädä tulkinnanvaraiseksi.

Esimerkiksi raideliikennelain 108 ja 136 § mukaan liikenteenohjauspalvelu on mahdollista ulkoistaa ulkopuoliselle palveluntarjoajalle. Tällaisen yhtiön tai yhteisön palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 136 §:ssä tarkoitettuja liikenteenohjaustehtäviä. Raideliikennelain 108.3 §:n mukaan rataverkon haltijan (Väylävirasto) ulkoistaessa tehtäviään toiselle, rataverkon haltija kuitenkin vastaa toiminnoista ja niiden valvonnasta. Myös hallituksen esityksessä HE 105/2018 on todettu, että rataverkon haltija voisi antaa verkkoa tai sen osaa koskevia tehtäviä ulkopuolisen elimen hoidettavaksi, mutta vastuu myös näistä tehtävistä säilyy rataverkon haltijalla. Tällaisessa tilanteessa jää tulkinnanvaraiseksi, mikä taho on viime kädessä vastuussa hallintolain 53 e §:ää sekä tiedonhallintalain 6a luvun asettamista velvoitteista, mikäli automatisaatiota koskevat lainkohdat tulisivat sovellettavaksi myös tosiasiallisissa hallintotoiminnassa.

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Miten arvioitte ehdotuksen ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan päätöksenteon automatisoinnin kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen ja automaation hyödyntämisen osalta?

- Onko ehdotetuilla muutoksilla vaikutuksia, joita esityksessä ei ole tunnistettu ja jotka eivät liity jäljempänä esitettyihin kysymyksiin?

-

Laki hallintolain muuttamisesta

Yleiset huomiot hallintolain 8 b luvusta

-

Huomiot automaattisen ratkaisemisen määritelmästä (53 e §:n 1 momentti)

-

Huomiot automaattisesti ratkaistavien asioiden käyttöalasta ja rajauksesta (53 e §:n 2-4 momentti)

-

Huomiot automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytyksestä (53 f §)

-

Huomiot automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta (53 g §)

-

Muut hallintolakia koskevat huomiot

-

Laki tiedonhallintalain muuttamisesta

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 6 a luvusta

-

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 13 a §:stä

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Onko ehdotuksen vaikutukset olemassa oleviin automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?
- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Jos käytössä olevasta automaattisesta päätöksenteosta jouduttaisiin luopumaan, millaisia resursseja nykyisten käsittelyvolyymien ja -aikojen säilyttäminen ilman automatisointia edellyttäisi?
- Onko tiedonhallintalakiin ehdotetun 13 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

-

Laki digipalvelulain muuttamisesta

Yleiset huomiot digipalvelulain 6 a §:stä

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Onko digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?
- Miten arvioitte digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan palveluautomaation kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen osalta?

-

Laki rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta

Huomiot 13 §:ään ehdotettavasta muutoksesta

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Huomiot ehdotetusta voimaantulosta sekä siirtymäsäännöksistä

-

Korvenoja Riikka
Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy